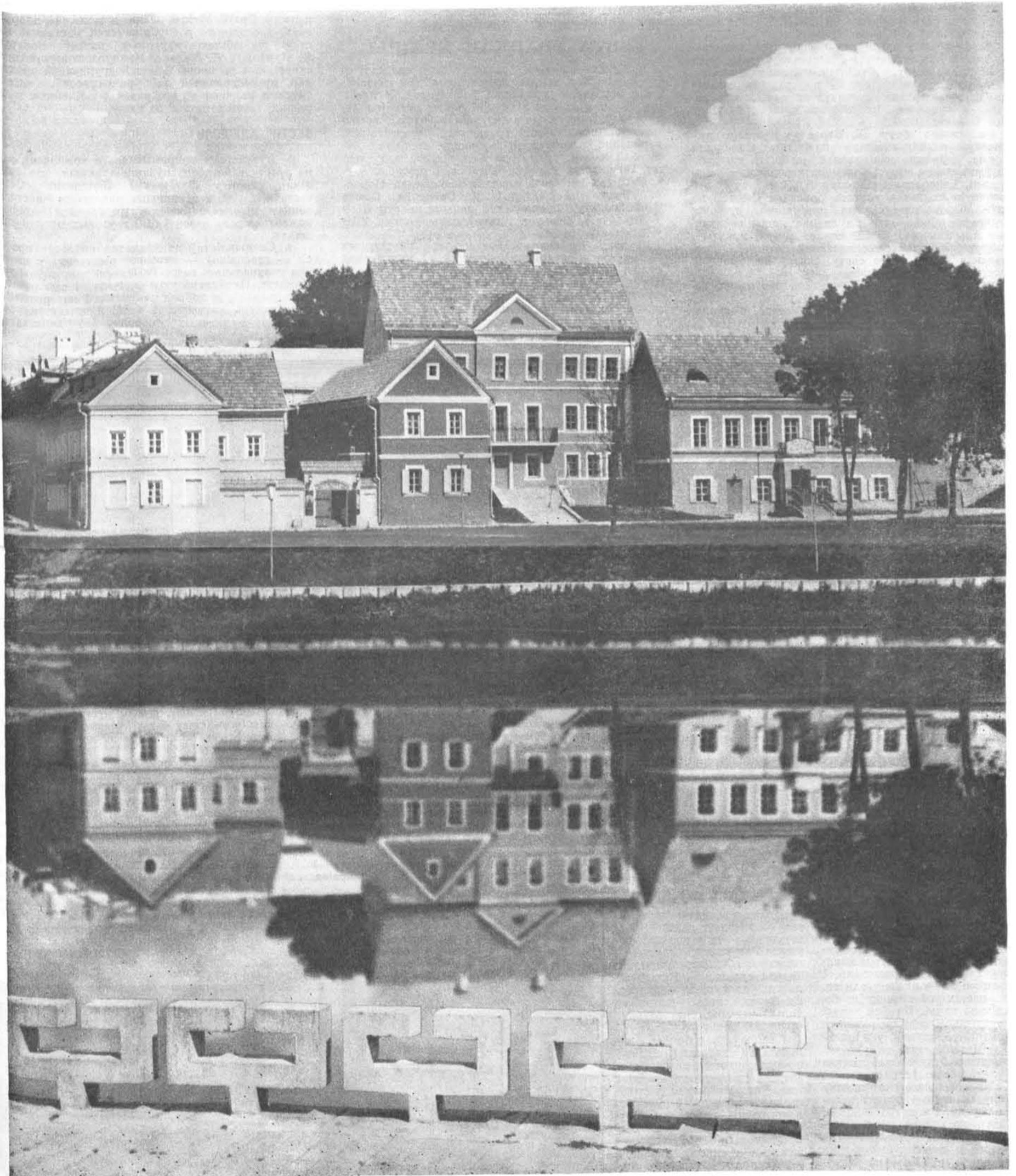

Голас Радзімы

№ 37 (1763)
16 верасня 1982 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Старое месца старажытнага горада — помнік памяці продкаў, сімвал неўміручасці жыцця, гімн будучыні. Яно і ўрок жывога знаёмства з сёвай мінуўшчынай. На ўвесь свет вядомы старадаўняя частка Масквы — Крэмль, Варшаўскае Старэ място... А ў хуткім часе мабыць такую ж славу набудзе і Старое месца беларускай сталіцы, якое зараз аднаўляецца, рэстаўрыруецца. [Фотарэпартаж і расказ пра адну з яго частак — «Троіцкае прадмесце» — глядзіце і чытайце на 8-й стар.]

падзеі · людзі · факты

**ПРЫЁМ Л. І. БРЭЖНЕВЫМ
Х. ПЕРЭСА ДЭ КУЭЛЬЯРА**

У Маскве па запрашэнню Савецкага ўрада з афіцыйным візітам знаходзіўся генеральны сакратар ААН Хав'ер Перэс дэ Куэльяр.

9 верасня Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжнеў прыняў у Крамлі генеральнага сакратара Арганізацыі Аб'яднаных Нацый Х. Перэса дэ Куэльяра. У прайшоўшай гутарцы прыняў удзел член Палітбюро ЦК КПСС, міністр замежных спраў СССР А. Грамыка.

Л. І. Брэжнеў спыніўся на асноўных знешнепалітычных ініцыятывах СССР, адзначыўшы, што іх агульная накіраванасць на вырашэнне ключавых праблем сучаснасці — прадукцыйнае ядзернай вайны, спыненне гонкі ўзбраенняў і раззбраенне — сугучная міралюбівым мэтам і прынцыпам Статута ААН.

Са свайго боку Х. Перэс дэ Куэльяр даў высокую ацэнку знешняй палітыцы Савецкага Саюза, назвала накіраванай, як ён падкрэсліў, на ўмацаванне міру і ўзаемаразумення паміж народамі. Генеральны сакратар ААН адзначыў выключную важнасць узятага Савецкім Саюзам на сябе абавязання не прымяняць першым ядзерную зброю, што з'яўляецца яркім сведчаннем прыхільнасці СССР справе міру і практычнай мерай аслаблення ядзернай пагрозы. Грамадская думка ўсяго свету, сказаў ён, рашуча выступае за раззбраенне.

Была выказана заклапочанасць наяўнасцю вострых канфліктных сітуацый у шэрагу раёнаў свету, у тым ліку на Блізкім Усходзе. У сувязі з гэтым Л. І. Брэжнеў падкрэсліў неабходнасць дабівацца ўсеабдымнага і справядлівага блізка-

ўсходняга ўрэгулявання шляхам калектыўных намаганняў усіх зацікаўленых бакоў, уключаючы Арганізацыю вызвалення Палесціны.

Л. І. Брэжнеў пацвердзіў нязменнасць падтрымкі Савецкім Саюзам намаганняў Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, накіраваных на забеспячэнне міжнароднай бяспекі і развіццё супрацоўніцтва паміж дзяржавамі ў адпаведнасці з палажэннямі Статута ААН.

Гутарка прайшла ў цёплай, дружэлюбнай абстаноўцы.

УРАЧЫСТЫЯ СХОДЫ

СВЯТА БРАЦКАЙ КРАІНЫ

У Мінску адбыўся ўрачысты сход прадстаўнікоў працоўных горада, прысвечаны 38-й гадавіне сацыялістычнай рэвалюцыі ў Балгарыі. У прэзідыуме знаходзіліся кіраўнікі міністэрстваў і ведамстваў, партыйныя і савецкія работнікі, военачальнікі, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый, перадавікі вытворчасці, ветэраны Вялікай Айчыннай вайны, актывісты Беларускага аддзялення Таварыства савецка-балгарскай дружбы.

Разам з імі былі саветнік пасольства Народнай Рэспублікі Балгарыі ў Савецкім Саюзе Л. Бажылаў, а таксама генеральны консул ПНР у Мінску А. Возняк і генеральны консул ГДР у Мінску П. Якабе.

З дакладам выступіў старшыня прэзідыума Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі Л. Сарвіра. Саветнік пасольства НРБ у СССР Л. Бажылаў у сваім выступленні падкрэсліў важнае значэнне для будучыні развіцця сацыялістычнага грамадства ў Балгарыі вечнай і непарушнай балгара-савецкай дружбы.

ЮБІЛЕІ

**ПАДРЫХТОўКА
ДА 100-ГОДДЗЯ ПАЭТА**

Адбылося чарговае пасяджэнне Рэспубліканскага юбілейнага аргкамітэта па падрыхтоўцы да 100-годдзя з дня нараджэння народных паэтаў БССР Я. Купалы і Я. Коласа.

Разгледжаны пытанні правядзення ўрачыстых мерапрыемстваў, прысвечаных стагоддзю з дня нараджэння Я. Коласа, свята паэзіі на яго радзіме ў Стаўбоўскім раёне, а таксама падрыхтоўкі экспазіцыі рэспубліканскай мастацкай выстаўкі да юбілею народных паэтаў Беларусі Я. Купалы і Я. Коласа. Прадугледжаны выпуск сувенірных выданняў і іншай друкаванай прадукцыі, прымеркаванай да ўрачыстасцей, вялася таксама размова аб накіраванні юбілейных матэрыялаў гэтай тэматыкі за мяжу.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

◆ Аўтапарк аграпрамысловага комплексу раёна прыняла на абслугоўванне станцыя, што ўступіла ў строй у Любанскім аб'яднанні «Сельгастэхнікі». Яна аснашчана навішым абсталяваннем, што дазваляе індустрыяльнымі метадамі рамантаваць за сезон 1 200 грузавых машын усіх марак.

◆ Спецыялістаў дванацатай па ліку прафесіі — геафізікаў — пачынае рыхтаваць у сёлёнім навучальным годзе Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт. Наяўнасць у ім фізічнага і геалагічнага факультэтаў, іх добрая навуковая і матэрыяльная база дадуць магчымасць весці падрыхтоўку разведчыкаў падземных скарбаў без дадатковых сродкаў.

**КАЛЯ ВОЗЕРА
БЕЛАГА...**

І НАРАДЗІЎСЯ ГОРАД

Так бывае на моры. Спачатку з-за далягляду паказваюцца яшчэ не зусім ясныя, расплыўстыя дымкі. Паступова яны становяцца больш выразнымі, бачнымі. І вунь ужо вымалёўваюцца трубы, падаўжаюцца, растуць, і следам за імі ўзнікаюць знаёмыя абрысы карабля...

Калі едзеш у Белаазерск, назіраеш і адчуваеш нешта падобнае. Магутная электрастанцыя, якая спакваля з'яўляецца на берэзе вялікага возера — з двюма вышыннымі трубамі, з беласнежнымі паверхамі-палубамі галоўнага корпуса, незлічонымі лесвіцамі-трапамі, са сталёнымі апорамі-мачтамі, перапляценнямі правадоў-антэн, — і сапраўды як ганарлівы карабель-флагман на рэйдзе.

А спачатку было толькі возера з прыгожай назвай — Белае. Побач з ім другое — Чорнае. Між імі дзве вёсачкі. Нівы і Ніўкі.

— А наўколя ж пустэча, пясок ды балоты булі. Вятры дзьмулі — хаті прадзімалі, — распавядае васьмідзесяцігадовая бабуля Васіліна, што спрадвеку жыве на гэтай зямлі. — А потым хлапцоў сюды наехалі-наехалі. І дзецюкі ж — адзін у аднога. У нас іх усе «вышкаўцамі» клікаць пачлі. Бо ўсе вышкі патырчаком стаўлялі, нешта капалі ўсё, шукалі ў зямельцы. Казалі, што будавалі станцыю будучы, каб святло ў хатах было ўсюды.

Мясцовы люд не адразу ўзяў на веру і праект новага горада, і электрастанцыю. Ледзь не кожны дзень выходзіла бабуля Васіліна за агарод і прыклаўшы далонь да вачэй, глядзела на будоўлю, прыкмячала, што дзе з'явілася новае за суткі або стала вышэйшым і шырэйшым.

**РАЗАМ
З ПРАВАДНІКОМ**

Быў у мяне ў Белаазерску спадарожнік. Дакладней, праваднік. Не з тых, што вадзяць экскурсантаў, з акадэмічным спакоем распавядаючы пра гісторыю, мясцовыя

славуці. А той, хто мае самае непасрэднае дачыненне да тутэйшага жыцця, — старшыня гарадскога Савета Аляксей Галаўко.

Каржакаваты, з энергічным тварам і жылістымі рукамі рабочага, валявы, дынамічнай натуры чалавек быў перада многа. Увесё у клопатах.

Аляксей Ціханавіч якраз збіраўся ехаць па сваіх справах і прапанаваў скласці кампанію, а заадно і пазнаміць з Белаазерскам.

Белаазерск — з тых гарадоў, што з'явіліся на карце Беларусі ў апошнія паўтарадва дзесяцігоддзі. Яго жыхары — у большасці энергетыкі.

...Зварочваем на патанаючую ў зеляніне вуліцу.

— Гэта вуліца Леніна, — гаворыць Аляксей Ціханавіч. — З яе пачынаўся наш Белаазерск. Зрэшты не з яе, а з будаўніцтва Бярозаўскай ДРЭС, пад той час самай магутнай у Беларусі. Электрычнасць, разумеце, ад нас ідзе. І далёка ідзе. Нават на Польшчу і ГДР... А гэта вось нашы «помнікі мінулага» — першыя дамы. «Дашчакі» іх у нас называюць. Разумеце, дашчаты каркас абкладзены цэглай. Таму і «дашчакі». Раней была імі ўся вуліца забудавана. Зараз вось засталася толькі чатыры. Як бачыце, прыгажэ наш горад.

І сапраўды, побач з маленькімі хаткамі Піўкаў шматпавярховыя дамы Белаазерска выглядаюць асабліва шыкоўна. Найбольш дыхтоўны выгляд мае, безумоўна, новы раён — праспект Міру.

— Першы дом тут быў пабудаваны ў 1972 годзе, — зазначае Аляксей Ціханавіч. — А сёння цалая вуліца.

Хутка расце Белаазерск. Цяпер тут тры сярэднія школы, прафесіянальна-тэхнічнае вучылішча, музычная школа, пяць дзіцячых садоў, Палац культуры, Палац піянераў, бальнічны гарадок, якому пазайздросціць любы райцэнтр, шырокая сетка прадпрыемстваў гандлю і грамадскага харчавання. А гасцініца, парк...

(Заканчэнне на 4-й стар.).

Орша — адзін са старажытных гарадоў Беларусі. І ў яе больш чым дзевяцівяковай гісторыі асаблівае месца займае Вялікая Айчынная вайна. Курган Бяссмерця, абеліск воінам Савецкай Арміі, партызанам і падпольшчыкам — героям бітвы за Оршу, мемарыял легендарным «Кацюшам», помнік Канстанціну Заслонову... Да гэтых свяшчэнных месцаў прыходзяць сёння з кветкамі сівыя ветэраны, іх сыны і ўнукі, каб пакланіцца памяці загінуўшых у барацьбе супраць фашызму. Пасля вызвалення аднаўляць горад дапамагаўся краіна. Сёння Орша — буйны індустрыяльны і культурны цэнтр Беларусі. Звыш трыццаці яе прамысловых прадпрыемстваў штодзённа выпускаюць прадукцыю больш чым на 2 мільёны рублёў. Яна выдома па ўсёй краіне, экспартуецца ў 60 замежных дзяржаў. Льнокамбінат выпускае за паспяваенны перыяд два мільярды метраў тканін. Металарэзныя станкі высокай і асоба высокай дакладнасці выпускае завод «Чырвоны барацьбіт»... Расце і прыгажэ горад. На кожнага аршанца

даводзіцца сёння ў два разы больш жылой плошчы, чым у 1940 годзе. Шырыцца сетка школ, дзіцячых садоў і яслей, медыцынскіх устаноў, Палацаў, Дамоў культуры, бібліятэк, прадпрыемстваў быту, гандлю і грамадскага харчавання, спартыўных збудаванняў.

НА ЗДЫМКАХ: помнік-абеліск воінам Савецкай Арміі, партызанам і падпольшчыкам; членны перадавой камсамольска-маладзёжнай брыгады прадзільна-круцільнага цэха Аршанскага льнокамбіната А. БАГІНСКАЯ, В. ШАЛАМЕНЦАВА і памочнік майстра М. НЯМЧУК; кіраўнік клуба «Пошук» школы № 17 М. ЯРВАЯ з чырвонымі следкамі васьмікласніцамі Ленай КАШТАНАВАЙ, Аксанай ЧЭПІК і Галіяй КРАЎЦОВАЙ; інструктар вытворчага навучання лакаматуўнага дзюпа імя К. Заслонова станцыі Орша былы партызанскі разведчык з атрада «Дзядзькі Косці» А. БУХАВЕЦ з маладымі чыгуначнікамі.

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

160 МІЛЬЯРДАЎ ЗА ДЗЕСЯЦІГОДКУ
НА САЦЫЯЛЬНЫЯ ПАТРЭБЫ ВЁСКИ

ХАРЧОВАЯ ПРАГРАМА

Ліквідацыя прыватнай уласнасці на зямлю, бясплатная перадача яе дзяржавай у карыстанне тым, хто на ёй працуе, калектывізацыя сельскай гаспадаркі і рост яе тэхнічнай базы, культурная рэвалюцыя — усё гэта тыя асноўныя вехі, якія прывялі да істотных сацыяльных змяненняў у савецкай вёсцы. Зніклі рэзкія сацыяльныя і маёмасныя адрозненні, зацвердзіліся новыя грамадскія адносіны, паступова мяняўся ўклад сельскага жыцця і ўзровень дабрабыту.

Асабліва значныя перамены ў жыцці сялян адбыліся пасля 1965 года, калі былі вызначаны новыя напрамкі аграрнай палітыкі і вёска стала атрымліваць буйныя асаблівасці, у тым ліку і на сацыяльныя патрэбы. За 1965—1980 гады капіталаўкладанні на гэтыя мэты перавысілі 60 мільярдў рублёў — гэта больш

за тры чвэрці расходаў за ўсю гісторыю Савецкай дзяржавы. Не раз за гэты час павышаліся закупачныя цэны на сельскагаспадарчую прадукцыю. У калектывных гаспадарках была ўведзена гарантаная аплата працы (незалежна ад таго, якім па ўмовах надвор'я і ўраджайнасці выдадзецца год), пенсійнае забеспячэнне. Разам з няўхільным ростам вытворчасці ў грамадскім аграрным сектары і дапамогай, якая аказваецца сялянам у вядзенні асабістай падсобнай гаспадаркі, павялічваліся і іх матэрыяльны дастаткі. Сёння сельскія працаўнікі па сярэдняй заробатках у грамадскай гаспадарцы істотна зблізіліся з гарадскімі рабочымі і служачымі.

Новы этап у сацыяльных пераўтварэннях на вёсцы адкрывае належаўшая прынятая Харчовая праграма СССР на перыяд да 1990 года.

ЭКНАМІЧНЫЯ ЗАДАЧЫ І САЦЫЯЛЬНЫЯ СТЫМУЛЫ

Галоўная мэта Харчовай праграмы — павысіць забяспечанасць насельніцтва практычна ўсімі асноўнымі прадуктамі харчавання да навукова абгрунтаваных норм спажывання. А адна з важнейшых стымулюючых мер для дасягнення гэтай мэты — буйныя сацыяльныя пераўтварэнні на вёсцы.

Такая пастаноўка пытання натуральная для сацыялістычнага грамадства. Бо ў выніку гэта ім, працаўнікам палёў і ферм, належыць выкарыстаць тую тэхніку, якую дае прамысловасць, і трыя рэкамендацыі, якія яны атрымліваюць ад вучоных, асвоіць тыя капітальныя ўкладанні, якія ў небылых памерах інвестуюцца цяпер у сельскую гаспадарку. Гэтую арганічную сувязь вырашэння харчовай праблемы ў краіне з мерамі па сацыяльнаму пераўтварэнню вёскі адзначыў у сваім выступленні на майскім пленуме (1982 года) ЦК КПСС Леанід Брэжнёў: «Няма патрэбы даказваць, што чым больш энергічна і грунтоўна будзем мы займацца жыллёвым, культурна-бытовым, дарожным будаўніцтвам на вёсцы, тым больш прадукцыйнай будзе сялянская праца. Таму ў 80-я гады на гэтыя мэты намяраецца накіраваць прыкладна 160 мільярдў рублёў. Нават на нашых маштабах — гэта вялікая лічба. Гэта не толькі вялікая лічба. Гэта — вялікая палітыка, накіраваная на сціранне сацыяльных адрозненняў паміж горадамі і вёскамі».

Параўнайце: 60 мільярдў рублёў на сацыяльныя патрэбы вёскі за пятнаццаць папярэдніх гадоў і 160 мільярдў на бягучую дзесяцігодку! Другі парадок лічбаў і другі парадок сацыяльных перамен. Яны выкліканы, вядома, тымі праблемамі, якія ўзнікаюць у працэсе развіцця.

У АДПВЕДНАСЦІ З АДУКАЦЫЯЙ

Адна з праблем — неабходнасць павысіць прэстыжнасць і кваліфікацыю сельскай працы. Доўгі час савецкая вёска была асноўным пастаўшчыком рабочых рук для горада. Улічваючы вялікую ў мінулым аграрную перанаселенасць, гэты працэс міграцыі быў з'явай натуральнай. Уласна кажучы, і сёння сітуацыя з працоўнымі рэсурсамі ў СССР з-за аддаленых вынікаў другой сусветнай вайны напружаная. Таму прамысловасць і ў яшчэ большай меры сфера абслугоўвання гэтыя актыўна прыцягваць рабочую сілу з сельскай мясцовасці. Але ўсяму ёсць мяжа. Міграцыя выклікала непажаданую з'яву — празмерны адток з сяла моладзі. У пэўнай меры гэтаму садзейнічала тое, што ў СССР здаўна сельская праца па прэстыжнасці ўступала працы прамысловай. Ды і вельмі адрозніваліся яны па характару, па ўмовах працы. Маладыя людзі, дзе б яны ні скончылі школу (у горадзе або

на вёсцы), уступаюць у працоўнае жыццё не менш чым з сярэдняй адукацыяй, і іх, натуральна, прыцягвае больш кваліфікаваная работа на прамысловых прадпрыемствах і будоўлях.

Вось як мяняўся ўзровень адукацыі ў савецкай вёсцы. Спачатку статыстыкі адзначалі рост колькасці людзей, якія ўмеюць чытаць і пісаць. К 1926 году такіх у вёсках стала больш за паловіну, у 1939 годзе — 84 працэнты. Але ў тым жа 1939 у горадзе з тысячы занятых было 242 чалавекі з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй, а ў сельскай мясцовасці толькі 63. У 1981 годзе гэтыя паказчыкі склалі адпаведна 880 і 736 чалавек. Перамены ў адукацыйным узроўні адбыліся ўражлівыя.

Цяпер можна гаварыць аб пераадоленні ў большасці рэгіёнаў краіны неспрыяльнай тэндэнцыі «ўцёкаў» моладзі з сяла. Міграцыйныя патокі ў асноўным стабілізаваліся на прымальным узроўні. Але праблема застаецца. І Харчовая праграма заклікана вырашыць яе поўнаасцю і да канца.

Навукова-тэхнічны прагрэс, планы інтэнсіфікацыі і развіцця матэрыяльна-тэхнічнай базы сельскай гаспадаркі павінны паўсюдна ліквідаваць адну з важнейшых супярэчнасцей паміж горадамі і вёскамі — розніцу ў характары працы сельскагаспадарчай і прамысловай. Гэты працэс адбываецца, але яго трэба паскорыць. Калі, напрыклад, у 60-я гады ў грамадскім аграрным сектары ў краіне налічвалася каля 50 спецыяльнасцей, то цяпер — больш за 160. Усё больш сяляніну даводзіцца мець справу з тэхнікай, машынамі, аўтаматамі і прыборамі, нават электронным абсталяваннем. Значыць, узрастаюць і патрабаванні да работнікаў сельскагаспадарчай вытворчасці, якая вядзецца на сучаснай індустрыяльнай аснове.

Вось, напрыклад, свінагадоўчы комплекс у Ліпецкай вобласці (цэнтр Расійскай Федэрацыі). Там утрымліваюцца 32 тысячы жывёл. Авін аператар абслугоўвае 800 свіней — у чатыры разы больш у параўнанні са звычайнымі фермамі. Натуральна, што такі работнік павінен мець больш разнастайныя і глыбокія веды. І праца яго дзякуючы высокай тэхнічнай аснашчанасці лягчэйшая, больш змястоўная.

Прынятымі на тым жа майскім пленуме ЦК КПСС пастановамі прадугледжваецца расшырыць падрыхтоўку спецыялістаў для сельскай гаспадаркі ў вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў у шэрагу раёнаў краіны. Рэкамендавана часцей накіроўваць сельскую моладзь на вучобу з выплатай студэнтам павышанай стыпендыі за кошт сродкаў гаспадарак (куды, такім чынам, спецыяліст павінен вярнуцца па абавязку і па сумленню). Выпускнікам вучэбных устаноў сельскагаспадарчай

кааператывы і дзяржаўныя прадпрыемствы (саўгасы і інш.) будуць на першыя тры гады работы бясплатна прадастаўляць добраўпарадкаваныя кватэры. На гаспадарчыя патрэбы ім цяпер будуць выдаваць аднаразова пасля прыезду да шасці месячных акладаў.

Шэраг ільгот прапануецца і тым спецыялістам, якія паждаюць перайсці з горада ў вёску на кіруючую работу. Ім, напрыклад, захоўваецца ранейшая сярэднемесячная заробатная плата, калі яна акажацца ніжэйшай на новай рабоце ў саўгасе, выдаюцца буйныя грашовыя дапамогі пасля прыезду і г. д.

ВЁСКА МЯНЯЕ АБЛІЧЧА

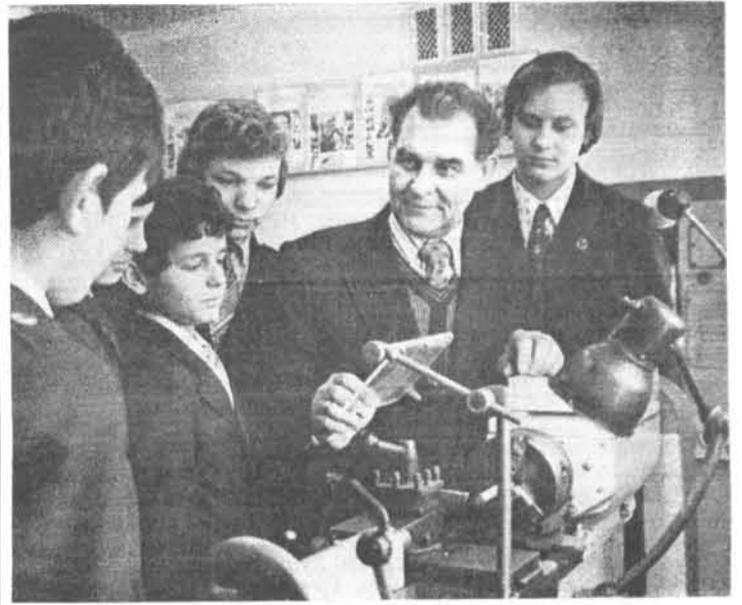
І нарэшце, яшчэ адна няпростая праблема, звязаная з вялікімі затратамі сродкаў і рэсурсаў, вялікімі аб'ёмамі работ. Гэта — пераўтварэнне вёсак у пасёлкі гарадскога тыпу, дзе блізкасць да прыроды і звычайны сельскі ўклад жыцця спалучаюцца з сучасным узроўнем камунальных зручнасцей, развітой сферай культурна-бытавога абслугоўвання. Праграма такой перабудовы пачалася ў розных рэспубліках краіны пасля 1965 года.

За апошнія дзесяць гадоў на карце краіны зніклі многія дробныя населеныя пункты ў сельскай мясцовасці, затое з'явіліся буйныя пасёлкі, дзе адна аддзела жытля, адміністрацыйныя і вытворчыя зоны, ёсць культурна-гандлёвы цэнтр, установы сферы абслугоўвання, комплексы дзіцячых садоў і яслей, школы, спартыўныя збудаванні і іншае аж да ўласных музеяў, карцінных галерэй і... тралейбуса, як, напрыклад, у пасёлку Верцялішкі ў Беларускай ССР. За гэты перыяд на сродкі дзяржавы, калгасаў і сялян на ўмовах ільготнага кредыту пабудаваны ў вёсках добраўпарадкаваныя дамы агульнай плошчай каля 300 мільёнаў квадратных метраў. Значная лічба, але для маштабаў Савецкага Саюза гэта мала.

Спецыяльная Пастанова ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР абавязвае паскорыць паўсюдна перабудову вёсак. Устаноўлены канкрэтныя заданні па жыллёваму і культурна-бытавому будаўніцтву, пракладцы дарог, цэплавых і газавых сетак, водарыводаў. Прадугледжваецца павялічыць магутнасці будаўнічых арганізацый для вёскі і прыцягнуць да гэтай работы домабудаўнічыя камбінаты горада. У сярэднім 15 працэнтаў магутнасцей гарадскіх камбінатаў будуць выконваць заказы калгасаў і саўгасаў.

Праграма да 1990 года — складаная, працаёмкая, якая патрабуе буйных затрат. Але яна рэальная, разлічана па рэсурсах. Яе выкананне стане важным крокам у вырашэнні сацыяльных праблем савецкай вёскі.

Юрый КАНІН,
эканамічны
аглядальнік АДН.

Паўтары тысячы дзяцей вучацца ў мінскай школе № 81. Ёсць сярод многіх цікавых прадметаў асабліва любімыя ўсімі вучнямі ўрокі працы. Прыемна ў школьнай майстэрні зрабіць нешта сваімі рукамі. А дапамагаюць у гэтай справе вопытныя выкладчыкі.

НА ЗДЫМКУ: настаўнік працы Герман БАЛАНДЗІН праводзіць заняткі ў слясарнай майстэрні. Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

ВУЧОНЫЯ МАДЭЛІРУЮЦЬ БІЯЛАГІЧНУЮ ІОНААБМЕННУЮ СІСТЭМУ

НА ШТУЧНАЙ ГЛЕБЕ

Кабінет у Інстытуце эксперыментальнай батанікі Акадэміі навук Беларускай ССР больш быў падобны на аранжарыю. Адно яго сцяну амаль поўнаасцю закрывала буйная зеляніна. Зазірнуўшы за борцікі скрынь, з якіх цягнуліся расліны, я ўбачыў, што сваімі карэнямі яны ўраслі не ў зямлю, а ў тофеты слоёў пластымасавых шарыкаў. Загадчык лабараторыі кандидат біялагічных навук Н. Ламан, напачаўшы з краіна лейку, пачаў паліваць расліны вадой. Затым падвёў да іншых скрынь, дзе расліны раслі з кавалачкаў тканіны і, заўважаючы, маю разгубленасць, растлумачыў: «Гэта не гідропоніка, а створаная нашымі вучонымі штучная глеба».

У Інстытуце агульнай і неарганічнай хіміі АН БССР член-карэспандэнт Акадэміі навук Беларусі В. Салдатаў раскажаў пра тое, як ствараўся гэты незвычайны матэрыял:

— Пажаўнячы рэчывы, неабходныя для развіцця раслін, — азот, калій, жалеза, іншыя хімічныя элементы. Расліна здабывае іх у глебе з мінеральных солей, часцінкі якіх — іоны — усмоктваюцца карэнямі разам з вадой. У сваю чаргу, карэні выдзяляюць у глебу іоны іншых рэчываў. Абменьваючыся іонамі, карэні і глеба ўтвараюць прыродную іонаабменную сістэму. Гэта і паслужыла асновай для стварэння штучнай глебы.

Супрацоўнікі лабараторыі тэрмадынамікі іонаабменных працэсаў інстытута паставілі перад сабой задачу стварыць рэчывы, якія б утрымлівалі ўсе неабходныя расліне элементы і з якімі яна абменьвалася б іонамі, так сказаць, на ўзаемавыгаднай аснове.

Давялося завесці дружбу з батанікамі. На доследныя ўчасткі многія забягалі ў той час падзішча, як на пластымасавых градках растуць бульба, морква, капуса, радыска. Палівалі дыстыляванай вадой. Доследы ўдаліся: на іанітах гародніна адчувала сябе як на чарназёме. Бульба дала 15—18 клубняў з куста, добрым ураджаем парадавалі морква і іншая гародніна. Акрамя палівання, штучная глеба не патрабавала ніякага догляду, яе можна было выкарыстоўваць неаднаразова без прыкмет збыднення. Але і пасля таго як ураджайнасць пачала падаць, іанітныя гранулы не адіраўлялі ў адходы. Стваральнікі штучнай глебы распрацавалі працэс рэгенерацыі гранул.

Іанітнай глебе давялося вытрымаць і больш складаныя выпрабаванні ў аранжарэі «Зямнога зоркалёту». Так называўся эксперымент, у ходзе якога група выпрабавальнікаў цэлы год жыла ў герметычна замкнёнай прасторы. У аранжарэі раслі ліставая капуса, крэс-салат, агурочная трава, укроп. Няхіт-рая гародніна не толькі разнастайла стол экіпажа «зоркалёту», але і ўзнімала настрой людзей. А іанітная глеба апрача выканання сваіх прамых абавязкаў дапамагала ачышчаць паветра і вадзі.

Тады ж нарадзілася ідэя паспрабаваць новы спосаб вырошчвання раслін у космасе. Аднак тое, што было добра на зямлі, зусім не падыходзіла для сучаснага касмічнага карабля з яго перагрузкамі, бязважасцю, умоўнасцю разуменняў «верх» і «ніз». Лёгка і іанітныя гранулы разляцеліся б на ўсё бакі ў першыя ж мінуты палёту. Вось калі б замест іх было што-небудзь аднароднае і трывалае, напрыклад, тканіна.

Так глеба ператварылася ў тканіну. Зрэшты, яна можа быць і нятканай — фіялікі выраслі на валакністым, падобным да войлаку матэрыяле. Сяўбу можна весці прама ў час прыгатавання глебы, затым скруціць яе ў рулон і захоўваць колькі трыба. Насенне будзе цягліва чакаць свайго часу і пачне прарастваць толькі тады, калі, выбраўшы месца і час, у глебу трапіць вада.

Так і зрабілі спецыялісты, ствараючы касмічныя аранжарэі «Аазіс» для арбітальных станцый «Салют». І выраслі ў космасе зямныя расліны.

А на зямлі штучная глеба знаходзіць усё больш шырокае прымяненне. На ёй селекцыянеры ў больш кароткія тэрміны вырошчваюць расліны, размнажаюць каштоўныя культуры, яе выкарыстоўваюць для накаёвага дэкаратаўнага раслінаводства, штучная глеба стварае зялёныя зоны адпачынку пад дахам для жыхароў паўночных раёнаў.

Аляксандр ЧУБА.

пішуць землякі

ПРА ТОЕ, ШТО НАБАЛЕЛА

Дарагія сябры! Даўно ўжо не пісаў вам пісем, і ўсё з-за маёй хваробы. Нешта дрэнна стала са зрокам, зрабілі аперацыю. Пакуль так-сяк спраўляюся пры дапамозе акулераў, але баюся, што будзе горш. Гэта вельмі сумна. Бо мы жывём у трывожны час, а тут вельмі цяжка даведацца праўду пра тое, што на самай справе адбываецца ў свеце. Аб гэтым я магу прачытаць толькі ў нашым «Вестніку» і вашым «Голасе Радзімы». Але і яны не заўсёды трапляюць мне ў рукі. Пры тутэйшых парадках часта бывае затрымка пошты, і тады становіцца вельмі крыўдна, што некаторы час няма праўдзівай інфармацыі. Нашы паштовыя работнікі на некалькі разоў у год бастуюць. Дэфіцыт паштовага ведамства ўжо складае 500 мільёнаў долараў. Гэта б'е і па нас. Напрыклад, марка на пісьмо за мяжку яшчэ зусім нядаўна каштавала 17 цэнтаў, потым цана падскочыла да 35, а цяпер 60. А нашы ж даходы застаюцца ранейшымі.

Так, многа чаго накіпілася на душы за гэты час. Паспрабую ўсё выказаць у пісьме. Некалькі слоў аб буржуазнай дэмакратыі. Са сваіх паездак на Радзіму я добра ведаю, што ў вас прафсаюзы клапоцяцца аб патрэбах сваіх членаў і аб патрэбах дзяржавы. Тут жа ні прадпрыемствы, ні прафсаюзныя лідэры не звяртаюць увагі ні на што, акрамя ўласнай выгады. Сапраўды, жывём на воўчых законах, і нават брат брату гатовы кішэні вывернуць. Страшна гаварыць пра тое, што адбываецца тут кожны дзень — грабжы, насілле, забойствы. Чым жа ўсё гэта скончыцца? Такое робіцца не толькі ў Канадзе, але і ў большасці іншых капіталістычных краін.

У снежні мінулага года я вырашыў яшчэ раз наведаць свайго дзядзьку. Ён пакінуў Радзіму ў 1911 годзе і ўсё жыццё пражыў у Нью-Йорку. Працаваў на швейнай фабрыцы, а цяпер дакывае свае дні ў дачкі. І яму вельмі паншавала, што ў яго такая добрая дачка, інакш яму давялося б жыць на вуліцы. У ЗША вельмі цяжка даводзіцца пажылым людзям. Аплаціць бальнічныя наслугі і ўрача пад сіду толькі багачам, а звычайнаму чалавеку і думаць няма чаго — у лічаныя дні падчысцяць усё зберажэнні. У Канадзе з гэтым крыху лягчэй, у нас існуе страхоўка, па якой пакрываецца частка расходаў на медыцынскае абслугоўванне. Напрыклад, мая аперацыя каштавала 515 долараў. З іх я заплаціў 112, астатняе — па страхоўцы. Але ў цэлым па краіне становіцца вельмі змрочнае. Усюды — інфляцыя, грошы абсяцэнняюцца, цэны скачучь уверх, як шалёныя. Прывяду яшчэ прыклад са свайго жыцця. У 1946 годзе я купіў свой першы трактар і заплаціў за яго 1148 долараў. Цяпер жа за такога тыпу машыну трэба заплаціць каля 38 тысяч долараў. А пшаніца тады каштавала адзін долар за бушаль, а сёння тры долары пяцьдзесят цэнтаў. Бачыце, якая розніца ў цэнах на тое, што неабходна фермерам, і на фермерскі прадукт. Канада — высокаразвітая індустрыяльная краіна. Але фабрыканыя думуюць толькі пра сябе і да таго ўзвішлілі цэны, што купляць іх вырабы ўжо няма каму. Калі ж браць у растэрміноўку, то трэба плаціць да 25 працэнтаў гадавых. У такім выпадку пры неўраджаі фермер адразу аказваецца поўным банкрутам.

Вельмі шкада, што яшчэ не ўсе людзі разумеюць, чаму рантам пайшлі такія непрыемнасці, як гаворыцца, куды ні кнізь, усюды клін. А бяда ў тым, што ўрады расходуюць вялікія сродкі не на сацыяльныя і культурныя патрэбы людзей, а толькі для таго, каб маглі нажывацца за кошт сумленных працаўнікоў кучка ненасытных грабеннікаў. Яны крычаць аб неабходнасці ўмацоўваць абарону, хоць на іх ніхто не думае нападаць, і пад гэты шум у многіх адбіраюць апошні кавалак хлеба. Няўжо гэтаму не будзе канца? Колькі нявіннай крыві было праліта ў В'етнаме? Колькі яе льецца цяпер у Ліване? І ўсё толькі з-за таго, што ў кагосьці светаногляд іншы, чым у панюў капіталістаў. Пан Рэйган лічыць сябе прыхільнікам свабоды і дэмакратыі, а сам асігноўвае мільярды долараў, каб дуньць гэтую свабоду і дэмакратыю ў іншых краінах. Але ціпер падобныя фокусы вельмі цяжка замаскіраваць ад мільёнаў людзей. Тых, хто ўзімаецца на барацьбу за сапраўдную свабоду і дэмакратыю, з кожным днём становіцца ўсё больш. Я ўпэўнены, што ўсё роўна апошнне слова застаецца іменна за імі.

Аляксей ГРЫЦУК.

Канада.

МОЙ ВЯЛІКІ СЯБАР

Шчырае дзякуй за выдатную кніжку «Паштовыя дарогі Беларусі». Чытаю яе з вялікай цікавасцю. Ваша пошта ўжо многа гадоў з'яўляецца і маім сапраўдным сябрам. Яна суцяшае мяне на чужыне тым, што прысылае вашы цудоўныя газеты і кнігі.

Большасць суайчыннікаў у Аўстраліі і, думаю, у іншых краінах, заўсёды з радасцю атрымліваюць карэспандэнцыю з Радзімы. Для тых, каму не ўдаецца самім прыехаць да вас, асноўнай крыніцай інфармацыі пра жыццё Савецкага Саюза, пра міжнародныя падзеі з'яўляюцца вашы газеты і часопісы.

Проста не мог бы ўявіць свайго жыцця без іх. Дзе ж яшчэ можна прачытаць аб сапраўдным становішчы спраў?

Юрый РАСАДЗІНСКІ.

Аўстралія.

ПАМЯЦЬ

Я хачу падзякаваць вам за цудоўны паэтычны зборнік «Песні чыстыя, як неба», які вы нядаўна прыслалі мне. Прачытала яго з вялікім задавальненнем. Верш Якуба Коласа «Мая зямля» сугучны пачуццям майго мужа. Ён нарадзіўся і вырас у Беларусі, і хоць ужо доўгія гады жыве ўдалечыні ад Радзімы, яго думкі пастаянна вяртаюцца да ўспамінаў пра юнацтва і тых шчаслівых часоў, якія ён правёў са сваімі роднымі. Цяпер мы ўжо не ў тым узросце, каб паехаць да яго на Радзіму, але я бачу, што ён ніколі не страчвае любові і павагі да роднай зямлі.

Вініфрэд БЯГАНСКАЯ.

Англія.

В СЕ, хто следзіць за амерыканскай воншэнаполітычнай прапагандай, успелі, мне здаецца, зазначыць яе адрозненні ад той, якая была пры Дзейме Картере. В нашай прапаганде, якая займаецца і на самым высокім узроўні, менш лицемерія і демагогіі, менш ухішчэнняў і трюкаў, зато куда больш беспардоннасці. Політыка «с пазіцыі сілы» адпавядае прапаганда «с пазіцыі сілы».

В аднойскай прамалінейнасці, дае грубасці — на грані экстремізма — рэйгановскай

бы саставіць о ней аб'ектыўнае прадставленне, а тем паче яго абнарадаваць. Речь ідет об очередной попытке создать «образ врага», обнаружив все ту же «руку Москвы» во всех неудачах США дома и за границей.

Недавно «Нью-Йорк таймс» опубликовала весьма примечательную статью под заголовком «Джордж Кеннан призывает Соединенные Штаты к более трезвому взгляду на Советский Союз». Ученый — бывший дипломат — обеспокоен тем «образом врага», который в США создают о Советском

лет в борьбе за умы людей, нечестных приемов, фальсификаций. Правда — неизменный принцип советской пропаганды как внутри страны, так и за рубежом. Вера в разум человека, в его будущее, в победу сил мира и прогресса над силами реакции и войны — ее доминанта.

Гуманизм и оптимизм советской пропаганды особенно заметны, на мой взгляд, при сравнении ее подходов к кардинальным вопросам современного мирового развития и неизбежного идеологического противоборства с подходами

КАК В США СОЗДАЕТСЯ «ОБРАЗ ВРАГА»

ДВЕ ПОЛИТИКИ — ДВЕ ПРОПАГАНДЫ

пропаганды есть и свой умысел и свой расчет. Ошеломить, смутить, поддразнить того, на кого она направлена, пропагандистским навалом, психической атакой, совершить подлинное насилие над общественным мнением, называть миллионам совершенно различных людей свои однозначные политические стереотипы и пропагандистские клише — таковы цели любовой пропаганды консервативного покроя.

Главную цель ее не скрывают: бороться против коммунизма любыми средствами, любыми методами, приемами, уловками — вплоть до самых нечестоплотных.

Один из таких типичных по сути своей приемов — «разоблачение» политики советских средств массовой информации.

Для начала в Вашингтоне сфабриковали «документацию» под длинным названием: «Активные мероприятия Советского Союза: подделка документов, дезинформация, политические операции — октябрь 1981 года». Затем в Управлении международных связей (УМС), активно сотрудничающем с ЦРУ на почве дезинформации и клеветы, приступили к изданию специального ежемесячника под претенциозным названием «Предупреждение о советской пропаганде». Этот засекреченный бюллетень рассылается в отделения УМС при американских посольствах за границей. Этим же отделением поручено и собирать материал для очередных номеров, изучать «характерные особенности и темы советской пропаганды».

Не для того, разумеется, что-

Союзе. Дж. Кеннан ссылается на «бесконечный ряд примеров искажения и упрощения, систематического отрицания у руководства другой великой державы всего человеческого, возмущающего в привычку преувеличение военной мощи Москвы и ее предполагаемых враждебных намерений». Дж. Кеннан видит большую опасность «в приписывании советским руководителям демонических качеств», в создании представления о них как о заклятых «врагах, испытывающих к нам лишь страх или ненависть и стремящихся исключительно к уничтожению нас».

Вывод автора: взгляды на Советский Союз правительственных учреждений и средств массовой информации США «на столько искажены и утрированы, что подрывают шансы на создание более обнадеживающего мира».

Приведу в этой связи слова, сказанные Леонидом Брежневым пять лет назад — в 1977 году — в интервью парижской газете «Монд». «Идеологическая борьба, — говорил Брежнев, — не должна перерастать в «психологическую войну», не должна использоваться как средство вмешательства во внутренние дела государств и народов или вести к политической и военной конфронтации. Иначе этот идеологический спор может обернуться катастрофой, в которой вместе с миллионами людей могут, так сказать, погибнуть и их концепции».

Удастся ли самому Советскому Союзу следовать этому подходу к идеологической борьбе? Да, удастся. Прежде всего потому, что он не прием-

западной, прежде всего американской, внешнеполитической пропаганды.

Стратеги американской пропаганды, которым подчас помогают и в Пекине, пытаются убедить мир в неизбежности войны, в приемлемости и допустимости тех или иных ее вариантов. Задача советской пропаганды — показать, что война — не злой рок и не фатум, что ее вполне по силам предотвратить.

Стратеги американской пропаганды утверждают, будто гонка вооружений — неискоренимое, неизбежное зло. Цель советской пропаганды — убедить в том, что человечеству по плечу устранить это пагубное явление.

Стратеги американской пропаганды тщатся уверить, что разрядка себя изжила, «мертва». Советская пропаганда — опять-таки конкретными фактами — доказывает, что разрядка — жизненная и перспективная политика, за которой стоят внушительные силы и которая опирается на широкую общественную поддержку во всем мире.

Стратеги американской пропаганды внушают, что отношения между государствами Востока и Запада не имеют ни достаточно прочной основы, ни сколько-нибудь долговременной перспективы. Советская пропаганда, как и советская политика в целом, исходит из главного: у Востока и Запада есть общая цель и общие интересы в предотвращении мировой войны и в решении глобальных проблем.

Владлен КУЗНЕЦОВ.
(АФН).

КАЛЯ ВОЗЕРА БЕЛАГА...

(Заканчанне.
Пачатак на 2-й стар.).

Спрантыкаваны жыццём чытач можа заірачыць: маўляў, што тут дзіўнага. Так, сапраўды, дзіўнага ў гэтым няма нічога. Горад мае якраз тое, што яму і належыць мець. Але разам з тым крыло цывілізацыі амаль не папсавала прыроднае харэкто гэтага кутка зямлі. Нават у параўнанні з Бярозай, раённым цэнтрам, тут пануе нейкі мікраклімат. Такое адчуванне, быццам ты трапіў не ў горад, а на добра дагледжаны летнік. Па-першае, гаспадарыць тут нязвыклая для горада цішыня. Асабліва ў дзень, калі на вуліцы пабачыш толькі дзіцяці ды старэнькіх бабуль пры іх. Астатні люд на працы. Па-другое, шмат зелініны: ад хмызоў да садовых драў. Да таго ж на ўсім адчуваецца нейкая лёгкасць.

Таму, відаць, нездарма шмат хто з беларускіх энергетыкаў упадабаў для летняга адпачынку Белаазерскі прафілакторый. У заводскім камітэце ДРЭС, куды мы завіталі з Аляксеем Галаўко па-

сля знаёмства з электрастанцыяй, скардзіліся, нібы людзей панасхала зараз столькі, што сваіх рабочых з цяжкасцю ўладкоўваеш. Але разам з тым скарга гэтая гучала крыху ганарыста, маўляў, глядзіце: да нас з усёй Беларусі едуць!

Шмат я меў сустрэч. Цікавых і не вельмі цікавых. Адной толькі не было: не трапіўся сярод белаазерцаў чалавек, які б не ганарыўся сваім горадам.

Мне давялося размаўляць з дваццаці-дваццаціпяцігадовымі хлопцамі, якія прыехалі працаваць сюды з іншых гарадоў рэспублікі: Брэста, Гомеля, Гродна, Наваполацка... І шчыра кажучы, ні адзін з іх не шкадуе, што буйны культурны цэнтр памяняў на правінцыю.

Чарговы мой субяседнік Віктар Зінкевіч выказаў думку, што адно з асноўных запатрабаванняў маладога чалавека — мець магчымасць больш поўна выявіць свае духоўныя патэнцыі. А ў малым горадзе, ён лічыць, зрабіць такое значна лягчэй...

ТУТ ХОЧАЦА БЫЦЬ

З сярэднявоўга да нас дайшла добрая кніжка Тамара Кампанелы «Горад сонца». Вялікі ўтаніст марыў пра горад, дзе людзі будуць шчаслівыя, прыгожыя, справядлівыя і высакародныя. І вось што цікава: вялікую ролю ў выхаванні такіх людзей ён надаваў самому гораду. У ім кожны дом павінен быць творам мастацтва, на вуліцах, пляцах, у парках павінны стаяць скульптуры, якія б вучылі разумець прыгажосць. Кампанела марыў пра горад, які б аб'ядноўваў людзей у адзіную сям'ю і быў адначасова тварэннем іх рук.

Гэтыя мары не такія наўныя, як здаецца. Горад дапамагае выхоўваць чалавека, ён часта дыктуе яму сваю волю, таму што ў кожнага сапраўднага горада заўсёды ёсць традыцыі.

Я іду на вуліцы маладога Белаазерска. Безумоўна, знешне гэта пакуль што не той горад, пра які марыў Кампанела. Але... тут хочацца быць.

Ігар ГЕРМЯНЧУК.

В НАШЕШЕМ году наша страна — Союз Советских Социалистических Республик — отметит свое 60-летие. Этот юбилей — большой праздник для всех народов нашей многонациональной Родины. Шестидесятилетняя история Советского Союза явилась ярким примером воплощения в жизнь небывалых ранее связей между большими и малыми нациями и народностями СССР, основанных на равенстве и дружбе, породивших единство советского народа — этой новой исторической общности людей первого в мире социалистического государства. Именно единство,

дружба, братская взаимопомощь дали нам возможность добиться значительных успехов во всех областях жизни, решить многие социально-политические проблемы. В единой советской семье расцвела и наша, некогда отсталая Белоруссия. Сегодня во всем мире известна ее промышленная и сельскохозяйственная продукция, художественные коллективы, ее литература и самобытное народное творчество. В связи с 60-летием образования СССР Белорусское общество «Радзіма» и редакция газеты «Голас Радзімы» предлагают зарубежным соотечественникам принять участие в викторине

ЧТО ВЫ ЗНАЕТЕ ОБ СССР?

1. Когда и где было принято решение об образовании Союза Советских Социалистических Республик?
2. Какие советские республики первыми вошли в состав СССР? Сколько их теперь? Назовите каждую.
3. Какую площадь занимает наша страна? Какова численность населения Советского Союза?
4. Площадь и население БССР?
5. Когда была принята последняя Конституция нашего государства?
6. Дружба и единство советского народа помогли ему выиграть тяжелейшую из войн в истории человечества. Что вы знаете об участии белорусов в Великой Отечественной войне?
7. Назовите советские города-герои. Какие из городов Белоруссии удостоены этого звания?
8. За годы Советской власти неузнаваемо изменился облик нашей республики. Какие новые города появились на карте Белоруссии?
9. До революции в Белоруссии не было ни одного высшего учебного заведения. Сегодня их десятки. В прошлом году старейшему из них исполнилось 60 лет. Назовите его.
10. Современная Белоруссия — республика с высоко развитой индустрией. Какую продукцию, известную во многих странах, выпускают крупнейшие белорусские предприятия?
11. Какие высшие правительственные награды СССР и БССР вы знаете? Кто и за что ими отмечается?
12. Высшим признанием творческих заслуг в Стране Советов является присуждение звания «народный» — «народный писатель СССР», «народный художник СССР», «народный артист СССР»... Кого из представителей белорусской культуры, удостоенных этого звания, вы знаете?
13. В этом году по решению ЮНЕСКО мировая общественность отмечает 100-летие со дня рождения классиков белорусской литературы Янки Купалы и Якуба Коласа. Назовите место и дату рождения каждого, настоящие имена и фамилии. Объясните происхождение их литературных псевдонимов.
14. Одному из великих белорусских поэтов поставлен памятник далеко от Родины, на другом континенте. Кому? Где и когда? Памятники каким великим поэтам установлены в том же месте?
15. Неглюбка, Мотоль, Ивенец, Жлобин. Эти и многие другие деревни и города Белоруссии славятся на весь мир народными ремеслами. Какие изделия белорусских мастеров наиболее известны? На каких международных ярмарках они демонстрировались?
16. В нашей стране проводится огромная работа по охране окружающей среды, флоры и фауны. Какие природные заповедники имеются в Белоруссии? Какой из них самый крупный? Чем он знаменит?

Принять участие в викторине могут соотечественники, постоянно проживающие за рубежом, и члены их семей. Ответы на вопросы можно присылать на белорусском, русском и на любом иностранном языке.

Для победителей учреждены следующие призы:

Первый — один. Приглашение Белорусского общества «Радзіма» посетить нашу республику, срок поездки — 10 дней.

Вторых — два. 1. Транзисторный приемник «Океан». 2. Наручные часы «Луч».

Третьих — пять. Наборы белорусских сувениров.

Пять поощрительных призов — книги.

Ответы на вопросы викторины присылайте по одному из следующих адресов:

БССР, г. Минск, ул. Захарова, 23, Белорусское общество «Радзіма».

БССР, г. Минск, Ленинский проспект, 44, редакция газеты «Голас Радзімы».

Ответы принимаются до 1 декабря 1982 года. Результаты викторины и имена победителей будут опубликованы в январе 1983 года.

ПРЕЗИДИУМ БЕЛОРУССКОГО
ОБЩЕСТВА «РАДЗІМА»
РЕДАКЦИЯ ГАЗЕТЫ
«ГОЛАС РАДЗІМЫ»

С ЕЛЕТА наша краіна — Союз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — адзначаць сваё 60-годдзе. Гэты юбілей — вялікае свята для ўсіх народаў нашай многанацыянальнай Радзімы. Шасцідзесяцігадовая гісторыя Савецкага Саюза з'явілася яркім прыкладам увасаблення ў жыццё небывалых раней сувязей паміж вялікімі і малымі нацыямі і народнасцямі СССР, заснаваных на роўнасці і дружбе, нарадзіўшых адзінства савецкага народа — гэтай новай гістарычнай супольнасці людзей першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы. Іменна адзінства, дружба, брацкая ўзаемадапамога далі

нам магчымасць дабіцца значных поспехаў ва ўсіх галінах жыцця, вырашыць многія сацыяльна-палітычныя праблемы. У адзінай савецкай сям'і расцвіла і наша, некалі адсталая Беларусь. Сёння ва ўсім свеце вядома яе прамысловая і сельскагаспадарчая прадукцыя, мастацкія калектывы, яе літаратура і самабытная народная творчасць. У сувязі з 60-годдзем утварэння СССР Беларускае таварыства «Радзіма» і рэдакцыя газеты «Голас Радзімы» прапануюць замежным суайчыннікам прыняць удзел у віктарыне

ШТО ВЫ ВЕДАЕЦЕ ПРА СССР?

1. Калі і дзе было прынята рашэнне аб утварэнні Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік?
2. Якія савецкія рэспублікі першымі ўвайшлі ў састаў СССР? Колькі іх цяпер? Назавіце кожную.
3. Якую плошчу займае наша краіна? Якая колькасць насельніцтва Савецкага Саюза?
4. Плошча і насельніцтва БССР?
5. Калі была прынята апошняя Канстытуцыя нашай дзяржавы?
6. Дружба і адзінства савецкага народа дапамаглі яму выйграць найцяжэйшую з войнаў у гісторыі чалавецтва. Што вы ведаеце аб удзеле беларусаў у Вялікай Айчыннай вайне?
7. Назавіце савецкія гарады-героі. Якія з гарадоў Беларусі ўдастоены гэтага звання?
8. За гады Савецкай улады непазнавальна змянілася аблічча нашай рэспублікі. Якія новыя гарады з'явіліся на карце Беларусі?
9. Да рэвалюцыі ў Беларусі не было ніводнай вышэйшай навучальнай установы. Сёння іх дзесяткі. Летась старэйшай з іх споўнілася 60 гадоў. Назавіце яе.
10. Сучасная Беларусь — рэспубліка з высокаразвітай індустрыяй. Якую прадукцыю, вядомую ў многіх краінах, выпускаюць буйнейшыя беларускія прадпрыемствы?
11. Якія вышэйшыя ўрадавыя ўзнагароды СССР і БССР вы ведаеце? Хто і за што імі адзначаецца?
12. Вышэйшым прызнаннем творчых заслуг у Краіне Саветаў з'яўляецца прысуджэнне звання «народны» — «народны пісьменнік СССР», «народны мастак СССР», «народны артыст СССР»... Каго з прадстаўнікоў беларускай культуры, удастоеных гэтага звання, вы ведаеце?
13. Сёлета па рашэнню ЮНЕСКА сусветная грамадскасць адзначае 100-годдзе з дня нараджэння класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа. Назавіце месца і дату нараджэння кожнага, сапраўдныя імёны і прозвішчы. Растлумачце паходжанне іх літаратурных псеўданімаў.
14. Аднаму з вялікіх беларускіх паэтаў пастаўлены помнік далёка ад Радзімы, на другім кантыненте. Кому? Дзе і калі? Помнікі якім вялікім паэтам устаноўлены ў тым жа месцы?
15. Неглюбка, Моталь, Івянец, Жлобін. Гэтыя і многія іншыя вёскі і гарады Беларусі славяцца на ўвесь свет народнымі рамёствамі. Якія вырабы беларускіх майстроў найбольш вядомыя? На якіх міжнародных кірмашах яны дэманстраваліся?
16. У нашай краіне праводзіцца вялікая работа па ахове навакольнага асяроддзя, флоры і фауны. Якія прыродныя заповеднікі ёсць у Беларусі? Які з іх самы буйны? Чым ён славуты?

Прыняць удзел у віктарыне могуць суайчыннікі, якія стала жыць за рубяжом, і члены іх сямей. Адказы на пытанні можна прысылаць на беларускай, рускай і на любой замежнай мове.

Для пераможцаў заснаваны наступныя прызы:

Першы — адзін. Запрашэнне Беларускага таварыства «Радзіма» наведаць нашу рэспубліку, тэрмін паездкі — 10 дзён.

Другіх — два. 1. Транзістарны прыёмнік «Акця». 2. Наручны гадзіннік «Прамень».

Трэціх — пяць. Наборы беларускіх сувенираў.

Пяць заахвочальных прызоў — кнігі.

Адказы на пытанні віктарыны прысылаць па аднаму з наступных адрасоў:

БССР, г. Мінск, вул. Захарова, 23, Беларускае таварыства «Радзіма».

БССР, г. Мінск, Ленінскі праспект, 44, рэдакцыя газеты «Голас Радзімы».

Адказы прымаюцца да 1 снежня 1982 года. Вынікі віктарыны і імёны пераможцаў будуць апублікаваны ў студзені 1983 года.

ПРЕЗІДЫУМ БЕЛОРУССКАГА
ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»
РЕДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ
«ГОЛАС РАДЗІМЫ»

ПРЫМАДОННА БЕЛАРУСКАЙ АПЕРЭТЫ

ШЧОДРЫЯ РОССЫПЫ ТАЛЕНТУ

— Хто нам спадабаўся найбольш? Наталля Гайда. У яе такія выразныя, глыбокія і разумныя вочы, такі цудоўны голас. (З размовы гледачоў).

— Аперэту «Паўлінка» я пісаў з разлікам на талент Гайды. (Народны артыст БССР кампазітар Ю. Семянкі).

— Калі б было прынята не толькі сярод спартсменаў,

але і сярод артыстаў складала зборныя алімпійскія каманды, у зборную савецкай аперэты Наталля Гайда, бяспрэчна, увайшла б адной з самых першых, самых лепшых, самых годных. (Музыказнаўца Э. Шумілава).

ЗМАЎКАЮЦЬ апошнія воплескі, усхваляваныя гледачы разыходзяцца, паступова пусцае тэатр... І апошнім, як заўсёды,

пагасне святло ў грымёрцы нумар 229. Праз колькі часу з яе выйдзе невысокая зграбная жанчына і, стомлена ўсміхнуўшыся дзяжурнаму, нетаропка пакроцьць па Нямізе. На сцэне, у блыску сафітаў яна — графіня Марыца, гордая Наста, бліскучая Разалінда, Чаніта, Адэта... А ў жыцці — надзвычай сціпла, абаяльны, прыгожы чалавек, ды і завуць яе проста і па-

тэатральнаму кідка — Наталля Гайда.

З іменем гэтай артысткі звязана станаўленне і лепшыя здабыткі беларускай аперэты, яна — яе сапраўдная гонар і слава. Сёння Наталля Гайда — выдатны майстар музычнай камедыі, яе талент і праца адзначаны высокім званнем народнай артысткі БССР, яе ведаюць і любяць не толькі ў рэспубліцы, але і ў Маскве, Кіеве, Сявядлоўску, Данецку, Мурманску, Венгрыі, Польшчы — усюды, дзе бачылі ігу беларускай артысткі, чулі яе пранікнёны голас.

А ўсё пачыналася не так бліскава і гладка, як гэта можа здацца на першы погляд. Семнаццацігадовай дзяўчынкай прыязджае Н. Гайда ў Маскву наступна ў музычнае вучылішча пры кансерваторыі і не праходзіць па конкурсу. Першая жыццёвая няўдача заўсёды балючая. Дзяўчына год працуе лабаранткай, а потым паступае, але не ў музычнае вучылішча, а на... юрыдычны факультэт. Гайда вывучае старажытнае рымскае права, а марыць пра сцэну, займаецца крміналістыкай, а думае пра калытлену і верхняе «рэ». І многа спывае — сола і ў студэнцкіх ансамблях. Актыўную і здольную ўдзельніцу мастацкай самадзейнасці заўважылі спецыялісты і пра-

панавалі ёй наступіць у кансерваторыю. Так Наталля Гайда нарэшце сустрэлася з даўняй марай, сустрэлася з вопытным педагогам і чудным чалавекам Л. Драздовай. Пра яе і сёння артыстка ўспамінае з вялікай цеплынёй і сардэчнасцю. Гады вучобы ў кансерваторыі — гэта не толькі бяскошчэная гама, эцюды, арыі, гэта і дасціпныя студэнцкія вечары — «капуцінікі», і стажёрская практыка ў оперным тэатры, і страціннае хваляванне перад першым выходам да гледачоў. Тэатральны дэбют артысткі быў не зусім звычайны.

Ёй давялося тэрмінова змяніць захварэўшую спявачку, і, як вы напэўна здагадаліся, Гайда зрабіла гэта з поспехам. Так ярка, сапраўды па-тэатральнаму, пачалася сцэнічная біяграфія артысткі. Біяграфія, якую піша патхненне і штодзённая напружаная праца.

ЯШЧЭ АДЗІН адметнай паварот на жыццёвай і творчай дарозе актрысы — 1971 год. У гэты час у Мінску адкрываецца Дзяржаўны тэатр музычнай камедыі, і Н. Гайда, якая была тады салісткай беларускай оперы, вырашыла перайсці ў аперэту. Рашэнне было рызыкаўным, але, як паказаў час, правільным. Яшчэ працуючы ў оперы, артыстка звярнула на слабе ўвагу розна-

АКЦЁР П. МАЛЧАНАЎ — АДЗІН
З ЛЕПШЫХ ВЫКАНАЎЦАЎ РОЛІ ЛЕНІНА

ТУТ РОС, ТУТ ДАСЯГНУЎ ВЫСОКАГА ПРЫЗНАННЯ

Гэта было яшчэ да рэвалюцыі. Навучэнцы Гомельскай настаўніцкай семінарыі ставілі спектакль паводле п'есы А. Чэхава «Вяселле». На сцэну выйшаў лакей і сказаў: «З чым загадаеце падаць марожанае, з ромам, мадэрай або без нічога?» Вось і ўся роля, у якой выступіў юны семінарыст Павел Малчанаў. І хіба мог тады хто-небудзь уявіць сабе, што гэты малады чалавек будзе народным артыстам СССР, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі, майстрам сцэны.

У І. Ленін у «Чалавеку з ружком» М. Пагодзіна і дзівак Кутас у Купаланых «Прымаках», узніслі шэкспіраўскі Гамлет і гарэза Дарвідошка «У пушчах Палесся» Я. Коласа... Гэты далёка не поўны пералік створаных Малчанавым вобразаў сведчыць пра надзвычай шырокі творчы дыяпазон славутага акцёра.

Яго творчы шлях пачынаўся ў далёкім 1922 годзе. Юнак даведаўся, што ў Маскве створана драматычная студыя для беларускай моладзі. Прыехаў у сталіцу і паспяхова здаў экзамены. Пачаў вучыцца.

Пасля заканчэння вучобы Малчанаў вяртаецца ў Беларусь, працуе ў Беларускам другім дзяржаўным драматычным тэатры (цяпер акадэмічны тэатр імя Я. Коласа) у Віцебску.

Значнай падзеяй у тэатральным жыцці рэспублікі з'явіліся пастаўленыя П. Малчанавым спектаклі па п'есах Я. Купалы «Паўлінка», «Прымакі» і «Пінская шляхта» Дуніна-Марцінкевіча і сыграныя ім ролі Максіма Кутаса ў «Прымаках», Шышы і Дарвідошкі ў п'есах Я. Коласа «Вайна — вайне» і «У пушчах Палесся».

Рэпетыцый віцябчан часта наведваў Янка Купала. Якуб Колас таксама прымаў удзел у творчым працэсе, калі ставіліся яго п'есы ў тэатры. Ролю Дарвідошкі Канстанцін Міхайлавіч першапачаткова лічыў другараднай і не надаваў ёй асаблівага значэння.

Але, убачыўшы сцэнічны вобраз, створаны П. Малчанавым, Я. Колас быў радысна здзіўлены і нават палічыў неабходным «пашырыць» гэтую ролю. У далейшым П. Малчанаў іграў Якуба Коласа ў спектаклі па п'есе В. Віткі «Шчасце паэта». Народны пяняр не адважыўся пайсці ў тэатр, напэўна, лічыў гэта няцэплым — глядзець на сябе, сцэнічнага героя.

І ўсё ж... Калі адзначалася сямідзесяцігоддзе Коласа (П. Малчанаў быў сярод гасцей паэта), нехта прапанаваў акцёру прачытаць маналог з п'есы. Павел Сцяпанавіч збытэжыўся і разгублена зірнуў на юбіляра. Не меней разгублены Колас махнуў рукою: — Давайце!

Маналог выклікаў ажыўленне і шумныя воплескі. Я. Колас абняў акцёра: — Ну, што вы скажаце... Артыст, адным словам, артыст!

Талент акцёра... Але што ён значыў без штодзённай упартай працы? Калі Малчанаў рыхтаваў самы цяжкі (на думку К. Станіслаўскага) вобраз ва ўсім сусветным класічным рэпертуары — Гамлета, работа ішла няспынна, спачатку ў тэатры, потым вечарамі дома.

Сусветна вядомы савецкі шэкспіразнаўца прафесар М. Марозаў спецыяльна прыязджаў у Віцебск глядзець П. Малчанава ў ролі Гамлета. Як толькі адчынілася залона, М. Марозаў вельмі насяроджыўся: сцэна патанала ў фарбах. Вучоны спачатку падумаў, што рэжысёр і мастак пастаноўкі перастараліся. Хіба ж здолее акцёр пераадолець такую стракатаць? Але вось выйшаў Гамлет. Гуцьць маналог. Малчанаў палоніць гледача, узвышаецца над фарбамі. Яны для яго ўсяго толькі фон. М. Марозаў, звычайна вельмі стрыманы ў ацэнках, надзвычай высока ацаніў работу артыста.

У красавіку 1947 года Павел Сцяпанавіч удзельнічаў у традыцыйным шэкспіраўскім

канцэрце ў Маскве. Сюды прыехалі вядомыя савецкія дзеячы сцэны.

— Я, натуральна, хваляваўся, — успамінаў П. Малчанаў, — аднак маё выступленне з маналогам Гамлета на беларускай мове зрабіла на слухачоў уражанне...

Справай жыцця Паўла Малчанава можна назваць яго работу над стварэннем вобраза Уладзіміра Ільіча Леніна. Амаль чвэрць стагоддзя, пачынаючы з 1938 года, выступаў акцёр у гэтай ролі і быў прызнаны адным з лепшых яе выканаўцаў.

Студзень 1951 года. На студыі «Масфільм» зацверджаны для пастаноўкі сцэнарый Усевалада Вішнеўскага «Незабыўны 1919-ты». Ідзе пошук акцёра на ролю Леніна.

Ужо які дзень праводзіліся кінапробы, і ўсімі кандыдатамі рэжысёр М. Чаўрэлі быў незадаволены. Яму нагадалі пра Малчанава. У Віцебск была адаслана тэлеграма-запрашэнне.

Мастацкі савет з уваган прагледзеў «ролікі» ўсіх прэтэндэнтаў на ролю. Думка была агульнай: эпізод, сыграны П. Малчанавым, — найлепшы. Паказалі кінапробы Л. Фоцівай — палпачніцы Ільіча. Яна не ведала думкі мастацкага савета, але таксама вылучыла П. Малчанава, здзіўлена інтуіцыя беларускага акцёра.

Калі завяршыліся здымкі «Незабыўнага 1919-га», Маскоўскі тэатр імя М. Горкага якраз прыступіў да пастаноўкі спектакля на ленинскую тэму. Даведаўшыся пра поспех беларускага акцёра на «Масфільме», кіраўніцтва тэатра прапанавала яму работу ў сваім славутым калектыве. Павел Сцяпанавіч адказаў, што ён не ў сілах пакінуць родны край, дзе рос, дасягнуў высокага прызнання.

Аляксей СЛЕСАРЭНКА,
заслужаны
дзеяч культуры
Беларускай ССР.

У самую аддаленую куткі Беларусі праляглі маршруты экспедыцый навукова-даследчай мастацка-эксперыментальнай лабараторыі ўпраўлення мастацкай прамысловасці БССР. Мэта экспедыцый — вывучэнне народнай творчасці розных зон рэспублікі. Кожны год супрацоўнікі лабараторыі ствараюць новыя калекцыі мастацкіх вырабаў, у якіх прысутнічае характар традыцыйнай беларускай вышывкі, разьбы, роспісу. Лепшыя вырабы перадаюцца для масавай вытворчасці на прадпрыемствы мастацкай прамысловасці.

НА ЗДЫМКАХ: памятны медаль у гонар беларускай паэтэсы-рэвалюцыянеркі **ЦЭТКІ [А. ПАШКЕВІЧ];** вышывальшчыцы **В. СТАНКЕВІЧ** і **С. КРУЖАЛЕВА** з ручніком, які выкананы паводле народных арнамантаў Магілёўшчыны.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

500 КНИГ СЯБРОЎ

У год 60-годдзя ўтварэння СССР таджыкскія выдаўцы выпусілі невялікае твораў літаратураў брацкіх рэспублік. Перакладзены на таджыкскую мову вершы вялікіх беларускіх паэтаў Якуба Коласа і Янкі Купалы. Пераклад зрабілі паэты М. Фархад і Ш. Едгары. А ўсяго за апошнія гады ў рэспубліцы выйшлі ў свет кнігі больш чым 500 назваў, напісаныя на мовах народаў СССР.

КВАТЭРА-МУЗЕЙ

Больш трыццаці гадоў пражыў Я. Колас у Мінску. Вядома некалькі яго кватэр: на Старажоўцы (макет гэтага дома ёсць у музеі Я. Коласа), паблізу парку імя М. Горкага і апошняя кватэра, дзе пасля смерці паэта быў адкрыты музей.

Літаратурны музей пастаянна напаяняецца новымі матэрыяламі. Прыцягвае ўвагу невялікая кніжачка твораў Я. Коласа, якую браў у касмічны палёт наш славуты зямляк П. Клімук, а затым падарыў музею. На пісьмовым сталі календар за 1956 год і лістак за 13 жніўня — паэт не перагарнуў гэтую старонку.

баковасцю свайго таленту. Яна не толькі ўзніжана спраўлялася са складанымі партыямі лірычна-каларатурнага сапраўна ў операх Вердзі, Пучыні, Рымскага-Корсакава, але сапраўды жыла на сцэне, жыла лёгка, элегантна, імправізувана. Гэта адзначыў славуці савецкі спявак І. Казлоўскі, які пасля аднаго з гастрольных спектакляў на Крамлёўскай сцэне ў Маскве зайшоў у грымёрку да Гайды, пацалаваў ёй руку і сказаў: «Вы — шампанскае!»

Так, за плячыма артысткі быў пэўны вакальны вопыт, і ўсё ж аднаго гэтага для апэрэты было б недастаткова. Складаны сінтэтычны жанр вымагае ад акцёра ўмення аднолькава хораша спяваць, танцаваць, весці дыялог, а галоўнае — быць расказаным, артыстычным на сцэне. Нават першы спектакль беларускай апэрэты «Пяе Жаваранак» паказаў, што Гайда спаўна надзелена ўсімі гэтымі здольнасцямі, яна проста народжана для апэрэты.

Гартаю старыя тэатральныя афішы. Прэм'еры, юбілейныя спектаклі, канцэрты. Самыя розныя, заўсёды галоўныя ролі ў беларускіх апэрэтах, у творах савецкай і замежнай класікі, першае выкананне песень беларускіх кампазітараў Ю. Семіянікі, Я. Глебава, І. Лучанка і заўсёды — поспех, перамога.

Гісторыя савецкай апэрэты ведала нямала бліскучых прымадон. Адны вылучаліся асаблівым сцэнічным тэмпераментам і кідкасцю, другія — лірычнай пранікнёнасцю і цеплынёй. У чым жа адметнасць таленту беларускай артысткі? Коротка гэта можна акрэсліць так: ва ўніверсальнасці, глыбіні і інтэлектуальнасці яе творчага дару. Н. Гайда паспяхова працягвае тую лінію развіцця савецкай музычнай камедыі, якая ідзе ад слаўтай Т. Шмыгі, артысткі, найперш, на праўдзівасць, натуральнасць і пыматграннасць мастацкага вобраза. У выкананні беларускай артысткі Разалінда з «Лягучай мышы» І. Штрауса, Сільва з аднайменнай апэрэты І. Кальмана, Эліза Дулітл з «Маёй цудоўнай лэдзі» Ф. Лоў — гэта не толькі дасканалая вакальная тэхніка, танцавальная элегантнасць, зайздроснае прыроднае ўменне насіць касцюм. Але гэта яшчэ і пераадоленне састарэлых і надакучыўшых стэрэатыпаў меладраматычнасці, цыганшчыны, псеўдотэатральнасці. Нехта да сцігна і мудра заўважыў: «Нішто так не забівае эфекту, як імкненне яго стварыць». І ў вакале, і ў драматычным дыялогу Н. Гайда максімальна імкнецца да арганічнасці і яснасці думкі, ствараючы арыгінальны і са-

праўды эфектны сцэнічны вобраз.

У ГУТАРЦЫ з артысткай я выказаў думку, што зараз яна знаходзіцца на той ступені прызнання, калі поспех яе новых работ у значнай ступені абумоўліваецца самім імем. На гэта Наталля востра запярэчыла: маўляў, акцёру, як і спартсмену, нельга жыць на працэнты ад учарашніх перамог, ён павінен кожны раз, як упершыню, даказваць свой талент і годнасць артыста. А ў тытулаванага акцёра правоў на памылку яшчэ менш: публіка і крытыкі не даруюць яму нават дробных хібаў.

Сярод многіх адметных рысаў таленту Н. Гайды смеласць — ці не самая прывабная! Мяркуюць самі. У музыцы А. Лебедзева «Мост мары» актрысе давялося ўвасобіць вобраз семнаццацігадовай дзяўчыны Марыны. Апэрэтанная прымадонна, якую мы звыклі бачыць вытанчана элегантнай і шчыкоўнай у дарагіх сукенках і бліскучых дзядэмах, тут адважылася выйсці на сцэну ў джынсах і акулерах, выканаць шэраг акарабачных кульбітаў, адважылася быць на сцэне непрыгожай. Гайда слухна ўбачыла зерне, канфлікт п'есы не ў любоўным трохкутніку, а ў вострым сутыкненні духоўнасці і прагма-

тызму, высокай рамантыкі юнацтва з прозай будзённасці. Пасля прэм'еры была хвіліна цішыні, а потым — сапраўдны шквал апладысмантаў. І слёзы, слёзы суперажывання і ачышчэння, што ўвогуле так рэдка бывае на апэрэтных спектаклях.

Асобная і значная старонка ў творчай біяграфіі актрысы — ролі ў беларускіх апэрэтах. Яе геральдычныя, але ёсць нешта агульнае, што збліжае геральдную Ірыну з апэрэты «Пяе Жаваранак», Кацю з вадэвіля «Тыдзень вечнага кахання», гордую Насту з «Несцеркі» і нават кемліваю Лісу з дзіцячага спектакля «Сцяпан — вялікі пан». Гэта — шырокая і шчодрая гайдаўская ўсмішка, абаяльнасць і духоўная прыгажосць яе геральды.

Але сапраўдным трыумфам таленту артысткі стала роля купалаўскай Паўлінкі ў аднайменнай апэрэты Ю. Семіянікі. Тут усё аднолькава бліскуча: вакал, ігра, танец, тут усё пазначана вышэйшым прафесіяналізмам і адначасова глыбінёй, багаццем асобы самой артысткі. «Такую б Паўлінку ды ў купалаўскі тэатр». — сказала народная артыстка СССР Л. Александровская, сказала, не прыніжаючы купалаўцаў, а ўзімаючы акцёрскае майстэрства Н. Гайды да акадэмічнага ўзроўню.

Размаўляючы з Гайдай, забываюся, што перада мной славуцая артыстка: ні ценю прэм'ерства, капрызнасці, задаволенасці сабой. Тактоўнасць, інтэлігентнасць і бескампраміснасць. Расказваючы аб нейкім цікавым здарэнні, Гайда настолькі захапляецца, што проста тут, сярод вулічнага глуму, пачынае прадстаўляць выпадак у асобах, чым шчыра забавляе людзей. І аб чым бы ні ішла гаворка — аб прэм'еры оперы «Новая зямля» ці новых запісах Элізабет Шварцкопф — Гайда вяртаецца да апэрэты. Бо гэта яе праца. Гэта яе любоў.

...Невысокая зграбная жанчына ідзе па Нямізе. Многія пазнаюць яе, азіраюцца. Толькі што яна была Настай у «Несцерцы», а цяпер спяшаецца дамоў, да свайго Насці, дачкі, з якой яшчэ трэба паспець пазаймацца музыкой. Вечарэ, але зорак над горадам не відаць — засветла. Жанчына думае пра тое, што заўтра турботны дзень. Зраніцы рэпетыцыя ў тэатры, потым запіс на тэлебачанні, а печарам вельмі ж хочацца пабыць на прэм'еры мужа — опернага славака Юрася Бастрыкава. Так, клопатаў багата, але ўсе яны ў радасці, бо звязаны з тым асноўным, што надае сэнс жыццю — з мастацтвам.

Вітас КАРАТАЙ.

ПРАФЕСІЙНАЕ МАСТАЦТВА БЫЛОГА НАРОДА-ВАНДРОўНІКА

«РАМЭН» — ЦЫГАНСКІ ТЭАТР

У свеце ёсць толькі адзін прафесійны цыганскі тэатр — у Маскве. «Рамэн» — так называецца гэты калектыў — адзначыў ужо свой паўвекавы юбілей. Ён у ліку самых вядомых сталічных тэатраў; жадаючых трапіць на яго спектаклі заўсёды значна больш, чым можа ўмясціць глядзельная зала (на 860 месцаў).

У калектыве каля двухсот чалавек, 76 з іх складаюць трупы. Многія акцёры атрымалі ганаровыя ў краіне званні народных і заслужаных артыстаў, сталі вядомымі музыкантамі, спявакамі, харэографамі і рэжысёрамі.

А пачыналася ўсё з маленькай групы энтузіястаў, — расказвае старэйшая актрыса «Рамэна» Ляля Чорная, — людзей, ахопленых марай стварыць нацыянальны цыганскі тэатр. Працавалі многа, самааддана, гатовы былі рабіць у «сваім» тэатры ўсё самі: мылі падлогу і прадавалі білеты, ставілі дэкарацыі і шылі касцюмы. Цяжкасцей спачатку было шмат, мы ж былі першымі. Спектаклі нашы не вызначаліся майстэрствам — мы толькі намацвалі свой шлях у мастацтва.

Характэрна, што нараджэнне «Рамэна» адбылося іменна ў час карэзных змяненняў у жыцці савецкіх цыган: стваралася іх нацыянальная пісьменнасць, выходзілі ў свет першыя перыядычныя выданні на цыганскай мове, першыя паэтычныя і празаічныя зборнікі. Фарміраванне цыганскай літаратуры садзейнічала і стварэнню рэпертуару «Рамэна».

Натуральна, што большасць нашых спектакляў расказвае пра жыццё цыган, гісторыю нашага народа, раскіданага па ўсім свеце, — сказаў мне галоўны рэжысёр тэатра Мікалай Слічэнка. — «Рамэн» спрабуе сябе ў розных сцэнічных жанрах: музычная камедыя, драматычная балада, трагедыя. Нядаўна адбылася прэм'ера цыганскай народнай камедыі «Чатыры жаніхі», напісанай для тэатра старэйшым цыганскім драматургам Іванам Ромалебедзевым. Ідуць рэпетыцыі п'есы Рамана Сонцава «Вяртанне», якая расказвае аб жыцці сённяшняга цыганскага калгаса... «Рамэн» — драматычны тэатр, але сама прырода цыганскага мастацтва такая, што без музыкі немагчымы ні адзін спектакль. Музыка як бы «растворана» ў крыві цыганскага акцёра, — працягвае Мікалай Слічэнка. — Гэта выяўляецца не толькі ў песні і танцы, але і ў асобым ладзе мовы, рытміцы, пластычным малюнку ролі...

Не дзіўна, што нацыянальная цыганская студыя створана пры музычным вучылішчы імя Гнесіных. Некаторыя акцёры вучацца і ў Дзяржаўным інстытуце тэатральнага мастацтва імя Луначарскага, у кансерваторыі. Але асноўная школа — гэта сам «Рамэн», дзе вопытныя і строгія настаўнікі — старэйшыя артысты, музыканты перадаюць маладым «сакрэты» цыганскага мастацтва.

Многія імкнуцца трапіць на сцэну «Рамэна»: кожны год з усіх канцоў краіны прыязджаюць «смельчакі». І сам тэатр, гастралючы па розных гарадах, праз друк і па радыё звяртаецца да цыганскай моладзі, запрашае ўсіх, хто адчувае ў сабе артыстычныя здольнасці.

Як і ва ўсіх савецкіх тэатрах, лёс будучага акцёра вырашае выбарны калегіяльны орган — мастацкі савет тэатра, у які ўваходзяць рэжысёры і вядучыя акцёры. Так, трыццаць гадоў назад яны прагаласавалі за Колю Слічэнку, свайго, як аказалася, будучага галоўнага рэжысёра.

Было мне тады шаснаццаць гадоў, — успамінае Мікалай Слічэнка. — Працаваў я памочнікам каваля ў калгасе пад Варонежам і ўжо ў той час марыў пра тэатр. Дарэчы, думаю, няма цыгана, які б не жадаў стаць артыстам «Рамэна». Вось і я прыехаў у Маскву пашукаць шчасця...

Цяпер Мікалай Слічэнка — народны артыст СССР, яго мастацтва заваявала любоў і папулярнасць не толькі ў Савецкай краіне. Ён гастралюваў у Балгарыі і Чэхаславакіі, Польшчы і Францыі. «Цыганам з легенды» назвала яго парыжская прэса.

У апошнія гады Слічэнка менш выступае на сцэне — увесць свой час і сілы ён аддае рэжысуры, працы з маладымі артыстамі.

Наталля КУРАВА.

ПРЭМ'ЕРЫ, ВЫСТАЎКІ, СУСТРЭЧЫ

У ГОСЦІ ДА КУРСАНТАЎ

Васіль Быкаў — адзін з любімых пісьменнікаў курсантаў Мінскага вышэйшага ваенна-палітычнага вучылішча. Будучы наліработнікі заўсёды з цікавасцю сочаць за яго творамі. Тут адбылася сустрэча народнага пісьменніка са сваімі чытачамі. Пра жыццё і творчы шлях В. Быкава расказаў прысутным генерал-маёр пісьменнік А. Сульянаў. Ён адзначыў глыбокую праўдзівасць твораў В. Быкава, іх вялікае выхавальнае значэнне. Свае думкі пра творчасць пісьменніка выказаў выкладчыкі і курсанты вучылішча.

В. Быкаў адказаў на шматлікія пытанні прысутных, пазнаёміў са сваімі творчымі планами.

А. БЛОК НА ПАЛЕССІ

Невялікае палескае сяло Колы... У жніўні — верасні 1916 года тут жыў рускі паэт Аляксандр Блок, які знаходзіўся ў той час на службе ў дзеючай арміі. Паэт усім сэрцам палюбіў Палессе. Шматлікія паверджаныя таго мы знаходзім у яго п'есмах з Беларусі. На цэнтральнай сядзібе калгаса «Шлях Леніна» адкрыты музей А. Блока. Сёлета ў жніўні другі раз прайшло тут Блокаўскае свята, якое сабрала сотні прыхільнікаў творчасці паэта. Удзельнікі мастацкай самадзейнасці выступілі з літаратурна-музычнай кампазіцыяй «Натхнёны пясняр Айчыны».

НА УСЕСАЮЗНЫМ ФОРУМЕ

Традыцыйны занальны фестываль тэатраў лялек Прыбалтыкі і Беларусі пачаўся ў першыя дні верасня ў сталіцы Эстоніі горадзе Таліне. На гэты раз Дзяржаўны тэатр лялек БССР паказвае ўдзельнікам фестывалю два спектаклі — прэм'еру інсцэніраванай У. Ганчаровым і В. Мазынікам п'есы «Сымон-Музыка» Якуба Коласа і казку Г.-Х. Андэрсена «Салавей», настаялены пад творчым кіраўніцтвам народнага артыста БССР галоўнага рэжысёра А. Ляляўскага.

ВЫСТУПЛЕННІ ПЕРАД ЛЕНІНГРАДЦАМІ

Адзначаючы сваё 50-годдзе, Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР імя М. Горькага зрабіў справаздачу перад гледачамі Мінска, гарадоў і раённых цэнтраў рэспублікі. А ў

першыя дні верасня калектыў пачаў выступленні ў Ленінградзе. Гэта трэцяя за апошнія дзесяцігоддзе сустрэча тэатра з патрабавальным і добразычлівым ленінградскім гледачом. Сёлета ў рэпертуары трупы спектакляў на п'есе М. Горькага «Ягор Бульбуй і іншыя», прэм'ера якога нядаўна была паказана мінчанам, спектаклі «Рэтра» А. Галіна, «Макбет» У. Шэкспіра, «Адзіны нашчадак» Ш. Рэньяра і іншы.

ДЫЯЛОГ МАСТАКОЎ

Дайняе сяброўства звязвае ўкраінскіх і беларускіх майстроў пэндзля. Добрай традыцыяй сталі іх творчыя сустрэчы, абмен выстаўкамі. Нядаўна адна з іх адкрылася ў Мастацкім салоне горада Луцка — абласным цэнтры Валынскай вобласці.

На выстаўцы прадстаўлена творчасць мастакоў Брэста. Увагу іматлікіх наведвальнікаў прыцягваюць карціны «Іванаровыя грамадзяне Брэста» І. Фяцісава, «Апошні дэд» У. Нікалаева, «Руіны Брэсцкай крэпасці» І. Ламакіна і іншыя.

Гэтая экспазіцыя — своеасабліва творчая справаздачка — адказ беларускіх мастакоў на прайшоўшую нядаўна ў Брэсце выстаўку твораў украінскіх жываліцаў.

НА ЭКРАНЕ — «ПАМЯЦЬ СТАГОДДЗЯЎ»

Творчае аб'яднанне «Летапіс» кінастудыі «Беларусь-фільм» выпусціла на экраны рэспублікі новы каляровы наву-

кова-папулярны фільм «Памяць стагоддзяў».

Стужка расказвае аб песеннай абраднасці і народных звычаях Беларусі.

Гледачы пачуюць ігру на саломцы, народныя песні пра пory года, «набываюць» на кірмашы і калядах, убачаць рытуальныя танцы.

З НАГОДЫ ЮБІЛЕЮ

Вечар, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Якуба Коласа, сабраў у літаратурна-музычнай гасцінай, створанай пры гарадской бібліятэцы № 11 Мінска, многа прыхільнікаў пазізі народнага песняра.

Аб ім прысутным расказалі пісьменнік П. Пруднікаў, супрацоўнікі Літаратурнага музея Якуба Коласа, песні і рамансы на вершы паэта выканаў саліст Дзяржаўнага акадэмічнага вялікага тэатра оперы і балета БССР Віктар Стральчыня.

З ЭМБЛЕМАЙ «МЕЛОДЫЯ-82»

«Музычная творчасць народаў СССР» — так называецца фанэаграфічная анталогія, якую выпускае ўсесаюзная фірма «Мелодыя» да 60-годдзя ўтварэння СССР.

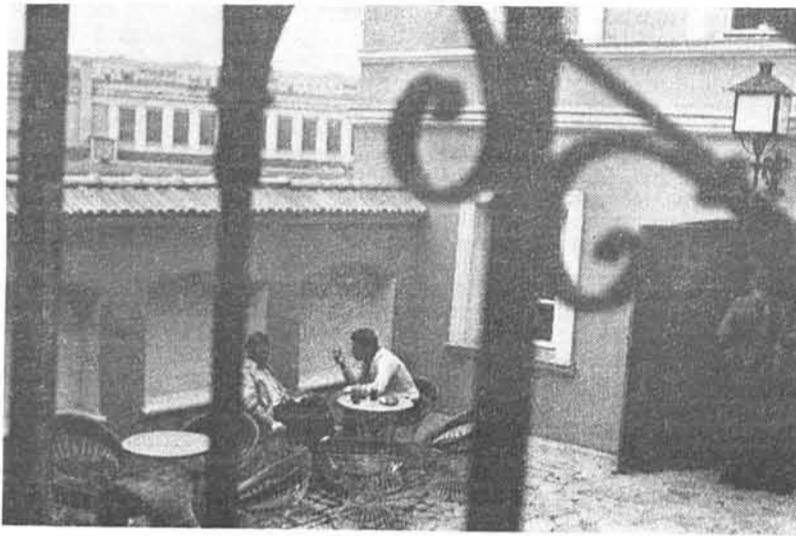
Беларуская музычная культура ў гэтым цыкле прадстаўлена новымі запісамі Мінскага камернага аркестра, Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР, Дзяржаўнага народнага хору БССР. Асобнай плацінкай выйдзе сімфонія № 10 М. Аладава. Аматыраў эстрады чакае сустрэча з вакальна-інструментальным ансамблем «Верасы».

У Мінску адбыліся гастролі грузінскага тэатра пантамімы «Электра». Артысты з братаў рэспублікі паказалі беларускім гледачам свае лепшыя работы — спектаклі «Паэма пра вінаградную лазу», «Калыханка», «Апошні званок», «Бессмяротныя».

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

СТАРОЕ МЕСЦА МІНСКА

Мінск, Менск, Менеск. Кожнае з гэтых вымаўленняў назвы нашай сталіцы — не проста фанетычная адметнасць слова. Гэта — пэўны кавалак, этап гісторыі старажытнага горада, які ўзнік як пагранічная крэпасць Менеск Полацкага княства. Ляцелі гады, Мінск зазнаваў уздымы і заняпад і зноў уздымы, мянялася яго аблічча, трохі іначылася асва, але нязменным асяродкам горада аж да пачатку нашага стагоддзя заставалася Старое месца, якое складаецца з Троіцкай гары і навакольных тэрыторый. І вось сёння Старое месца зноў у цэнтры... на гэты раз — увагі архітэктараў, рэстаўратораў і, вядома, турыстаў. Тут ужо адноўлена некалькі старадаўніх будынкаў, неўзабаве набудуць свой колішні выгляд і іншыя, які ўся тэрыторыя Троіцкага прадмесця. Міне год-другі, і па вузкіх вулках, дзе хадзілі калісьці менчукі, зможа праіснаваць іх сённяшні нашчадак, дакрунча да сивога мінулага старажытнага горада. Але гэта дзень заўтрашні. А сёння турыстаў і ўсіх тых,

хто цікавіцца гісторыяй і хоча ведаць болей пра сваё мінулае, запрашаюць кніжная крама «Вянок», музей

гісторыі рэстаўрацыі даўнейшага Мінска, карчма «Старавіленская»... НА ЗДЫМКАХ: літар-

шыльда карчмы «Старавіленская»; на падворку карчмы; афіцыянт Аляксандр Дзямбіцкі; шыльда-рэкла-

ма карчмы; шырокі выбар кніг прапануе «Вянок»; уваход у кнігарню. Фота С. КРЫЦКАГА.

ПОРТ

«ЗАЛАТЫЯ» НАШЫ АЛЕНЫ

Тры Алены — Брацішка, Хлопцава і Макушкіна з Беларусі абаранялі гонар краіны на першынстве свету па акадэмічнаму веславанню. Савецкія спартсменкі сталі пераможцамі ў пяці фіналах. Алена Брацішка разам з Антанінай Махінай з Масквы заваявала залаты медаль на двойцы парнай. Алімпійская чэмпіёнка Алена Хлопцава вызначылася на чацвёрцы. А трэці залаты медаль беларускім спартсменкам прынес пераможны фініш экіпажа васьмёркі, у складзе якога была Алена Макушкіна.

ЧЭМПІЁНЫ ЕЎРОПЫ

Вялікага поспеху на першынстве Еўропы па скачках у ваду сярод юніёраў дамагліся беларускія спартсмены. Мінчане Аляксандр Гладчанка і Аняжэла Стасюлевіч удастоены залатых медалёў. Двойчы сярэбраным прызёрам (на трампліне і вышы) стаў Уладзімір Семанько. Усе яны — вучні мінскіх школ.

МІЖНАРОДНАЯ СУСТРЭЧА

Матч дружбы — так можна назваць спаборніцтва мужчынскіх дынамаўскіх калектываў СССР і Венгрыі па гімнастыцы, што прайшлі ў Мінску. За каманду Савецкага Саюза выступалі толькі прадстаўнікі Беларусі.

Нашы спартсмены з лікам

279,75:273,2 перамаглі ў агульным заліку. І ў асабістым заліку ўсе тры першыя месцы ў гімнастаў Беларусі: першае — Віктар Левянюк, другое — Вячаслаў Самафалаў, трэцяе — Юрый Балабанав.

УПЭЎНЕНЫ СТАРТ

Першы тур спаборніцтва краіны па гандболу сярод мужчынскіх каманд завяршыўся ў Мінску. Выдатна ў ім выступілі гаспадары, уладальнікі Кубка СССР—СКА. Беларускія гандбалісты ва ўсіх сустрэчах атрымалі перамогі і ўзначалілі турнірную табліцу, таму што ў іншых каманд ёсць страчаныя ачкі. Своеасаблівы рэкорд закінутым мячам устанавілі армейцы з Мінска ў гульні з ленінградскай «Нявой». Лік гэтай сустрэчы — 41:24.

КРЫНІЧКА

Па знаёмай, ледзь прыкметнай сярод густой травы сцяжыны спяшаюся да таго запаветнага месца, дзе заўсёды так лёгка дыхаецца і добра марыцца. Спяшаюся да крынічкі. Сярод «гусіных лапак» і густой травы адрозу заўважыць яе цяжка. Але той, хто здолее ўсё ж яе прыкмеціць, будзе, як зачараваны, доўга глядзець на гэту прыгажосць. Яна, крынічка, незвычайная, непадобная да іншых. Адметнай робіць яе не толькі вада: чыстая і празрыстая, з асаблівым пахам зямлі, муравы, красак і сонечных праменьчыкаў, а нешта больш значнае. Гэтае «нешта» адрозу нават і не заўважыш, і толькі потым, адведзшы настою зямлі і сонца, прыкмячаеш ласкавы дотык клапатлівых чалавечых рук. Яго, гэтага чалавека, які так старанна абклаў крынічку каменьчыкамі, дзёрнам, скруціў маленькі бярозавы коўшык, я ніколі не бачыла. Але добра ведаю, што душа ў яго такая ж чыстая і сонечная, як крынічная вада.

...Набрала яшчэ адзін берасцяны карэц, выпіла. Затым спаласнула рукі, твар — і стомы як не было.

Вада ў крыніцы здаецца жывой. Угледзішся ў яе люстраную роўнядзь і нібыта чуеш ціхі шэпт травы, бачыш гарэзлівыя ўсмешкі ветру... І нічога, што непаседа незнарок апусціў некалькі сухіх травак на сінюю ваду — упэўнена: нішто не можа закаламаціць крынічку, вада ў ёй будзе чыстая і свежая, як і раней, усё непатрэбнае сплывае па тым ручайку, што цячэ з крынічкі. І яна толькі яшчэ веселей заззяе.

Г. ТРУШКО.

Гумар

Маладажоны з Габрава прыехалі ў Рым. Спыталі ў гасцініцы, колькі часу спатрэбіцца, каб агледзець горад. Ім растлумачылі, што на гэта неабходна не менш як чатыры дні. Усе вельмі здзівіліся, калі праз два дні мужчына стаў выпісвацца з гасцініцы і папрасіў рахунак. — Як жа вы паспелі так хутка пазнаёміцца з горадам? — Вельмі проста, — адказаў габравец. — Мая жонка агля-

дала адну палавіну горада, а я — другую. А калі вернемся дамоў, то раскажам адзін аднаму пра ўсё, што кожны бачыў.

Селянін паехаў прадаваць рэпу. На мосце конь спыніўся. Мужык пачаў біць яго. — Гэй, дзядзька! — крыкнуў яму прахожы. — У цябе ёсць сумленне?

— Не, дарогі, скончылася, — адказаў селянін. — Толькі рэпа засталася.

— Я заўсёды марыла пабачыць свет. Колькі, напрыклад, каштуе паездка па ўсіх краінах Еўропы? — Ніколькі. — Чаму? — Мары заўсёды бясплатныя.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Зак. 1663